

СЕКЦІЯ 6

ПСИХОЛОГІЯ ТА СОЦІАЛЬНА РОБОТА: НОВІ ІДЕЇ ТА НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ

Ольга Главацька,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

САМОМЕНЕДЖМЕНТ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Реалії сьогодення вимагають від працівників не тільки високий рівень володіння необхідними професійними знаннями, але й розвиток потреби в постійній самоосвіті та саморозвитку. На думку вчених, найбільш успішними на ринку праці є ті спеціалісти, які свідомо ставляться до своєї життєдіяльності, вміють самостійно навчатися впродовж життя, критично мислити, визначати цілі та досягати їх, тобто осмислено проєктують свою професійну діяльність [5].

У сучасних умовах підвищення вимог до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі зумовлює гостру необхідність раціональної організації самодіяльності фахівця, створення особистісних передумов для виконання професійних функцій. Велика роль у цьому належить самоменеджменту, який розглядається як мистецтво керувати собою, своїм часом, життєдіяльністю, допомагає розвиватися й удосконалюватися.

Різні аспекти самоменеджменту висвітлювали у своїх працях вітчизняні та зарубіжні науковці: Л. Албасова, Г. Бондаренко, М. Вудкок, Л. Зайверт, В. Колпаков, А. Кредісов, Д. Лінман, М. Лукашевич, Д. Френсіс, А. Хроленко,

М. Шаповал, Н. Яшкіна та ін.

Теоретико-методологічні аспекти інклюзивної освіти обґрунтовано такими вченими як: А. Колупаєва, М. Малофєєв, Н. Назарова, В. Синьов, О. Таранченко, А. Шевцов та ін.

Освітня політика та сучасний стан інклюзивної практики висуває високі вимоги до фахівців інклюзивної освіти. Саме тому *метою статті* є обґрунтування сутності поняття «самоменеджмент» та його значення у професійній діяльності фахівців інклюзивної освіти.

Самоменеджмент у науковій літературі подається як самостійне управління працівником своєю професійною діяльністю з використанням знань, умінь й навичок, яке спрямоване на розвиток власного інтелектуального потенціалу, а також ефективно його використання на задоволення своїх потреб та досягнення загальних цілей організації. Мета самоменеджменту полягає у тому, щоб усвідомлено керувати процесом свого життя і переборювати зовнішні обставини, як на роботі, так і в особистому житті, а також максимально використовувати особисті можливості [1; 4].

Ефективно здійснюючи свою професійну діяльність, плануючи і раціонально організовуючи свою роботу і життя, людина забезпечує корисне і доцільне використання своїх фізичних і духовних сил. Саме до найважливіших переваг самоменеджменту науковці відносять:

- 1) виконання роботи з меншими затратами;
- 2) високу самоорганізацію і результати праці;
- 3) управління емоціями, зменшення стресів, більше задоволення від роботи;
- 4) меншу завантаженість, високу мотивацію праці;
- 5) постійне самовдосконалення, підвищення кваліфікації, зменшення помилок при виконанні функціональних обов'язків;

7) реалізацію творчого потенціалу особистості;

8) досягнення професійних та життєвих цілей найкоротшим шляхом [4].

Важливими навичками ефективного самоменеджменту, які сприяють підвищенню професійного рівня фахівця інклюзивної освіти є:

1) вміння керувати собою, чіткі особисті цілі та цінності, постійне особистісне зростання, творчий підхід і здатність до інновацій;

2) висока здатність здійснення впливу на оточуючих, об'єктів професійної діяльності;

3) наявність ефективних стратегій прийняття рішень та здатності вирішувати проблеми;

4) здатність здійснювати управлінську діяльність [3].

Слід вказати, що для підвищення професійного рівня фахівця інклюзивної освіти необхідним є навчання управлінню собою, своїми базовими ресурсами (фізичними, психічними, емоційними тощо). Невміння управляти собою вказує на його неспроможність повною мірою використовувати свій час, енергію, справлятися зі стресами повсякденного життя. Оскільки фахівець інклюзивної освіти безпосередньо впливає на дітей з психофізичними порушеннями, тому важливими для нього є: фізичне здоров'я; відсутність шкідливих звичок та залежностей; енергійність та життєстійкість; спокійний та збалансований підхід до життя та роботи; спроможність справлятися зі стресами; вміння ефективно використовувати час.

Застосування самоменеджменту в професійній діяльності фахівця інклюзивної освіти повинно включати такі етапи:

1) когнітивний етап (наявність теоретичних знань щодо технологій самоменеджменту та їх використання у процесі професійної діяльності; аксіологізація особистісно-діяльнісної парадигми; розробка та реалізація стратегії саморозвитку);

2) мотиваційно-ціннісний (розвиток мотивації як важливого чинника усвідомлення необхідності до професійного саморозвитку та самоменеджменту);

3) постановка мети (визначення основної мети особистісної програми професійного саморозвитку);

4) планування (розроблення плану роботи із особистісної програми професійного саморозвитку, аналіз інформаційних та особистісних ресурсів);

5) реалізація мети (організація активно-доцільної діяльності з максимальним використанням технологій самоменеджменту; реалізація особистісної програми саморозвитку);

6) самоконтроль та корекція діяльності (оцінка результатів діяльності та їх корекція);

7) оцінка ефективності власної діяльності та рефлексія (контент-аналіз результатів професійної діяльності; усвідомлення значущості та цінності самоменеджменту в процесі здійснення діяльності; аналіз динаміки особистісних змін) [2; 6].

Отже, самоменеджмент є інтегративною системою управління особистості собою та своєю професійною діяльністю; універсальним інструментом побудови свідомої, успішної стратегії діяльності; потужним механізмом подолання труднощів, перешкод та зовнішніх обставин.

Оволодіння фахівцем інклюзивної освіти навичками самоменеджменту допоможе ефективно здійснювати професійну діяльність. Технології самоменеджменту успішно сприятимуть саморозвитку і самостійному управлінню своєю життєдіяльністю; вирішенню різноманітних професійних та особистісних проблем; визначенню і формулюванню чітких цілей та цінностей; володінню собою і раціональному використанні свого часу; здійсненню позитивного впливу на дітей з особливими освітніми потребами.

Самоменеджмент інтегрує в собі особистісні, професійні, соціальні складові, задаючи вектор та стратегію професійної діяльності; є основним засобом підвищення творчого потенціалу фахівців інклюзивної освіти, оскільки забезпечує його творчу активність у професійній діяльності через самоорганізацію, самокерівництво та самоуправління.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого вивчення потребує питання удосконалення методики формування здатності до професійного саморозвитку фахівців інклюзивної освіти на основі використання найсучасніших інноваційних технологій освіти.

Список використаної літератури

1. Главацька О. Л. Менеджмент соціальної роботи: теорія та практика: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор, 2015. 616 с.
2. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ Агентство «Україна», 2019. 300 с.
3. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті: навчальний посібник. Запоріжжя: Просвіта, 2003. 270 с.
4. Лукашевич Н. П. Теория и практика самоменеджмента: учебное пособие. [2-е изд., испр.]. К.: МАУП, 2012. 360 с.
5. Пермінова Л. А. Засоби формування навичок самоменеджменту майбутнього педагога. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Випуск 65. Херсон: ХДУ, 2014. С. 413–418.
6. Теорія і практика інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. / Упорядник Бондар К. М. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.